

Csatlós né Komáromi Katalin

Régi fénykép kiállítás a kistelepülések történetéről a sárospataki járásban

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A települések történetét bemutató fotódokumentáció elsősorban családoknál őrzött régi fényképek formájában lelhető fel, vagy régi szervezetek, cégek archívumában, esetleg települési könyvtárak anyagában található meg. Ezek szisztematikus gyűjtése, rendezése, és nagy közönség előtti bemutatása a művelődésszervezői munka fontos része lehet, különös tekintettel a kistelepüléseken. Egy ilyen kiállítás megvalósítása az ötlettől a kivitelezésig számos olyan információt hoz felszínre, a települések közösségeivel összefüggő ismeretanyagot idéz fel, amely napjainkban is az ott élő közösség további működése szempontjából meghatározó lehet. A fényképek gyűjtése során olyan összefüggésekre, feldolgozható hagyományokra, elmúlt századok értékeire bukkanhatunk, amely a jövőbeni települési és közösségfejlesztési stratégia alapját is képezheti. A családok története is jól kidomborodik egy-egy ilyen gyűjtés alkalmával, sorra jelennek meg a település karizmatikus személyei és egyházi, gazdasági, művelődő, önképző közösségei, melyek nagy lendületet adhatnak a további közösségi életnek.

A fenti szempontok is motiválták a sárospataki Művelődés Házát, amikor a járási településeknek segítséget nyújtott a programsorozat megvalósítására. A kiállítások egységes arculattal, de a települések adottságaihoz igazodva valósultak meg, minden helyszínen nagy sikert aratva. A város környéki kis községek közül hat település élt azzal a lehetőséggel, hogy a kiállítás rendezéséhez és az azzal összefüggő háttérmunkálatok elvégzéséhez módszertani segítséget kapjon a sárospataki intézménytől. A kiállítást megvalósító önkormányzatok és művelődésszervező kollégák kivétel nélkül az esemény sikeréről és annak további jótékony hatásáról számoltak be.

2. A jó gyakorlat létrehozói

A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak, Zalkod, Olaszliszka, Hercegkút, Makkoshotyka, Kenézlő, Erdőhorváti községek önkormányzatai, és kulturális munkatársai.

A program szervezője: Csatlósné Komáromi Katalin A Művelődés Háza és Könyvtára igazgatója, Bordás István a Sárospataki Képtár vezetője, Leskóné Szemán Éva kiállítás rendező, Megyeri Sándor olaszliszka Művelődési Ház vezetője, Joósz Antal a hercegkúti Művelődési Ház vezetője, Molnár Gézáné zalkodi Művelődés Ház vezetője.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program elsősorban a települések lakosságának, helyi közösségeknek szólt. A kiállításokon bemutatott tematikus témák – egyházi élet, gazdasági egységek működése, kulturális események, oktatási intézmények története, mezőgazdasági termékhez kapcsolódó ünnepek, sport rendezvények – szinte valamennyi korosztályt érintették. A kiállítás megnyitón megjelenő nagyszámú közönség minden helyszínen igazolta, hogy a helyiek kíváncsiak voltak az általuk adott fotók felhasználására és bemutatására, illetve a megjelentek számára különleges élményt nyújtott az együtt emlékezés és a régmúlt történeteinek felelevenítése. Nem ritkán a hivatalos kiállítást megnyitót követő anekdotázások és beszélgetések számtalan új inspirációt is adtak a településvezetőknek. Az általában egy hónapig nyitva tartó kiállítás minden helyszínen nagy látogató létszámot vonzott, többször előfordult, hogy egy személy több alkalommal is meglátogatta a tárlatot. Erről vendégkönyvi bejegyzések is tanúskodnak. Egyértelműen megállapítható, hogy a kiállítás érdekeltjei nemcsak azon személyek voltak, akik adományaikkal hozzájárultak egy-egy program megvalósításához, hanem hosszú távon a település egész lakóközössége profitált abból.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A kiállítás elsődleges célja a településtörténet bemutatása, a helyben fellelhető fotódokumentáció alapján. Az így feltárt múltbéli hagyományok, illetve közösségek egy új tervezési folyamat alapját jelentik. A helyi identitás erősítése, a közösségi összetartozás érzésének növelése éppúgy célja volt a programnak, mint azon példaképek kiválasztása, akik munkájukkal eredményesen járultak hozzá egy-egy község fejlődéséhez. A gyűjtőmunka

során számos olyan családi történet, anekdota került napvilágra, amely máig hatóan fontos lehet a falu életében. A tematikusan rendezett tablók sok építészeti emlékre, akár műemléki szempontból is jelentős elemre világítottak rá. A családok életét bemutató fényképek egyfajta lenyomatát adták az akkori kor életszínvonalának, sokféle következtetést vonhattak le azokból a vagyoni helyzetre, életmódra vonatkozóan. A fényképek összegyűjtését végző művelődésszervező kollégák és segítők egy igazi „kincses kalendárium” anyagához jutottak a gyűjtés során. A hallott történetek írásbeli rögzítése, vagy más módos történő dokumentálása a helytörténet egy újabb alkotása lett.

A fotókiállítás meghirdetését követően a szervezők számos kérdést kaptak. A lakosság általában szívesen adta át az otthon őrzött képeket, de azok biztonságáról és visszaszolgáltatásáról garanciát kért. A átadott fényképekről a szervezők névvel, címmel ellátott listát készítettek, és garantálták azok épségét. A gyakorlat során az eredeti fotókkal dolgoztak, de több helyszínen megtörtént azok digitalizálása egy jövőbeni adattár, vagy egyéb felhasználás céljából. A határidőig érkező fényképekből tematikus tablókat készítettek. A fekete fotókartonra kétoldalú ragasztóval tették fel az összeválogatott anyagot, amelyeket kép aláírással, vagy a tablónak adott címmel láttak el. Az így elkészült kiállítási installációt üvegorrítással helyezték falra, vagy paravánra. A fel nem használt fényképeket fényképalbumba tették, melyeket a kiállító térben megtekinthettek az érdeklődők. A kiállítás megnyitóra általában a település vezetőjét kérték fel, egyéb közreműködőként a helyi óvoda, iskola, vagy kulturális célú civilszervezet tagjai szerepeltek. A meghívó elkészítését az előre egyeztetett résztvevőkkel a sárospataki intézmény végezte, annak címzettekhez való eljuttatását a helyi önkormányzatok biztosította.

Azon településekre, amelyek nem rendelkeztek kellő tárgyi eszközzel (paraván, üveg, karton, stb.) a jó gyakorlat esetében A Művelődés Háza és Könyvtára biztosította azokat.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A megvalósított program elsősorban a kiállítás tevékenységet valósította meg, de jelentősen hozzájárult a nemformális tanulás gyakorlásához is. A kiállított fényképek egyháztörténeti, helytörténeti, kultúrtörténeti ismereteket egyaránt közvetítettek a lakosság felé. A közönség valamennyi helyszínen érzelmileg is azonosulni tudott az összetartozás érzését erősítő hangulattal, a személyes hangvételű anekdoták, akár a könnyekig meghatották a jelenlévőket. Generációk voltak azonos „hullámhosszon” egy-egy nagyformátumú helyi tanító, lelkész, birtokos személyének felidézésekor. A közös emlékezés újabb erős kapcsolatot formált a résztvevők között, annak minden pozitív hatásával együtt.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Azon kistélepülések, melyek részesei voltak a programnak Zalkod, Oslasziszka, Hercegkút, Makkoshotyka, Kenézlő, Erdőhorváti községek.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

Alapvető szükséglet a gyűjtött fotók, ezek darabszáma helyszínenként változó volt, 120-400 darabig. Valamennyi helyszínen megfelelő tér, ahol a kiállítás megvalósítható. A programsorozat egyes állomására A Művelődés Háza és Könyvtára biztosította a paravánokat, a tablókat borító üvegtáblákat. A kiállításához szükséges fotókartonról, ragasztóanyagról, feliratozásról, valamint a meghívók elkészítéséről minden esetben a járási székhely intézmény gondoskodott.

A program személyi feltételeit a sárospataki és a kistélepülési intézmények munkatársai közösen biztosították. A szervezők minden esetben együttműködtek a helyi önkormányzat vezetőivel, polgármesterekkel, oktatási intézmények vezetőivel.

A sorozat pénzügyi kiadásait A Művelődés Háza és Könyvtára pályázati támogatásból finanszírozta, ebben a szakmai anyagok költségeit, nyomdaköltséget, és útiköltséget tudott elszámolni. A helyi önkormányzatok lehetőségük szerint gondoskodtak a kiállítás megnyitót követő vendéglátásról.

8. A jó gyakorlat eredményei, hatásai

A rendezvény a kistelepülések vonatkozásában az adott naptári év egyik legsikeresebb eseménye lett. A lakossággal létrehozott közös produktum azt eredményezte, hogy a magas látogatói létszám mellett erősödött a lokálpatriotizmus érzése. A fényképkiallítás rávilágított azon települési erősségekre és lehetőségekre, amelyek a közösségi élet szervezésében új kiindulópontot jelentettek. Elkészült a sárospataki kistérségi kulturális stratégia, amelyben kamatoztatták a fotókiállítással felszínre került ismereteket. A települések egy részén más témával hirdettek meg fotókiállítást, felbuzdulva az előző sikerén.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A kiállítás egy-egy helyszínen általában egy hónapig volt látogatható, de a téma és a rendezéshez szükséges eszközök egyszerűsége igazolta, hogy bármilyen apropóból a program megismételhető. A kiállítás szervezéséhez kapcsolódó lakossági aktivitás adja a gyakorlat fenntarthatóságát és értékét a dokumentumokon túl.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A programsorozat bizonyította, hogy a jó gyakorlat könnyen adaptálható és az egyedi sajátosságokat figyelembe véve a település lélekszámától függetlenül megvalósítható. Az ötletgazda intézmény már több településről kapott jelzést, ahol az alapötletet megvalósították, tovább fejlesztették.

